

ח. ר' אברהם אבן-עזרא

הפרשן והמשורר המפורסם ר' אברהם אבן-עזרא נדד בארצות רבות. לפי סברה אחת ביקר גם בארץ-ישראל ושהה בה שנים אחדות. רבי יוסף מספר: „והנראה בעיני כי ר' אברהם לא בא לארץ-ישראל, רק באחרית ימיו, אחר שחיבר פירוש התורה”¹. בעל 'ספר הקבלה' מספר על גדולתו של אבן עזרא ומוסיף: „ועוד שהיה מיוחס שכך מסור בידם שהיה מיושב ירושלים תוב”ב”². כן מסופר שביקר בטבריה וראה שם „ספרים שבדקום חכמי טבריה”. אבן-עזרא אמר: „מעלת ארץ-ישראל על כל הארצות לחיים ולמתים”. „מעלה גדולה יש לארץ-ישראל, ומי שיש לו בה חלק חשוב הוא כחלק עולם הבא”³. אבן-עזרא מת בשנת 1164. אולם אין כל ידיעה ברורה על מקום מותו וקבורתו.

מסורת אחת הראתה את קבר ר' אברהם אבן-עזרא בכפר כבול הסמוך לעכו, בהרי הגליל התחתון. ברשימה של קברים קדושים, בקירוב משנת ה"א (1441), נזכר: „וכפר כבול שם ר' אברהם בן עזרא”. בעל ה"יחסין" כותב על אבן-עזרא: „אני שמעתי שהוא קבור בארץ-ישראל בלי ספק... וכן שלחו לרבי שלמה בן שמעון דוראן (בעל התשב"ץ, בקירוב בשנת 1400), מארץ-ישראל שראה בעיניו קבר רבי אברהם אבן-עזרא שם”⁴. בעל 'יחוס אבות ונביאים', משנת רצ"ז (1537), מזכירו: „כבול — שם קבור ר' אברהם בן עזרא”. תלמידו של רבי חיים בן-עטר מספר על ביקורו בלויית מורו, בשנת תקכ"ב (1742): „ועלינו למערה שבה קבורים ר"א אבן עזרא ור"ש בן גבירול שעשה אזהרות. והם מכובדים הרבה בעיני הגוים. בנין מפואר. וישבנו גם שם בתפלות ובתחנונים בעד עמו ישראל”. יוסף סופר ביקר בשנת תקכ"ב (1762) בכבול ומספר: „ושם יש קבר של אבן עזרא ובנין גדול על קברו. יפה מאד”.

הכפר כבול הקטן והנידח זכה גם בקברו של ר"י הלוי (בפרק הקודם) ושל רשב"ג (בפרק הבא).

בכפר כבול הראו הערבים קברים קדושים עוד מדורות קדומים. תייר מוסלמי, שעבר בה בשנת 1173, מספר שראה בה את קבריהם של רומין ושמעון בני יעקב אבינו. בימינו נמצאים בכפר כבול, שני קברים קדושים לערבים. האחד, מזרח לכופר, נקרא בשם הערבי בנאת יעקוב, היינו בנות יעקב, וזהו שם רגיל בקרב הערבים להרבה קברים קדושים ליהודים. קבר אחד נמצא במערב הכפר ונקרא בערבית מקאם שיין רום, אולי שריד מהשם רומין הנזכר לעיל.

מסבת הקברים הקדושים בכבול נהגו כנראה יהודים בעכו השכנה, להביא אליה מתים לקבורה. בה נמצאה כתובת עברית, משנת תקפ"ו (1826), חקוקה על שיש, וכה דבריה: „הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. הבחור נפטר בקצרות... מאיר אורעי נפטר יח לחודש אב בשנת התקפ"ו ליצירה”⁵. האגדה מספרת על מערה פלאית שהיתה בכבול בקרבת קבריה הקדושים וקול בכיה נשמע מתוכה בליל תשעה באב...⁶.

אגדה אחת מספרת על קברו של רבי אברהם אבן עזרא בארץ פרס, בעיר משהד⁷.

1. יוסף בן אליעזר, צפנת פענח, א, תרע"ב, עמ' 51.
2. א. גויבאור, סדר החכמים וקורות הימים, תרמ"ח; ספר הקבלה, עמ' 102.
3. בפירושו לבראשית כג, יט; שם לג יט. 4. יוחסין, 1857, עמ' 218.
5. בן-צבי, שאר ישוב. 6. זאב וילנאי, אגדות ארץ-ישראל, תשכ"ב, עמ' 375.
7. בן-מנחם, אגדות עם על ר' אברהם אבן עזרא: מנחה ליהודה (זלוטניק), תש"י, עמ' 153.

ביבליוגראפיה לקבר אברהם אבן עזרא:

- (א) י. ל. פליישר, איפה מת רבינו אברהם אבן עזרא? קרית ספר, ה' תרפ"ח-ט, עמ' 126-141.
 (ב) ג. פריד (בן-מנחם), אבן עזרא וארץ-ישראל: ההד, יא, תרצ"ו; סיני, ה' תש"ב.
 (ג) נ. בן מנחם, האגדה על קברו של ראב"ע בא"י: לוח ירושלים לשנת תש"ו.
 (ד) י. ל. פליישר, הנקבר ר' אברהם אבן עזרא בא"י או לא: לוח ירושלים לשנת תש"ח.

ט. ר' שלמה בן גבירול

ר' שלמה בן גבירול מגדולי הפילוסופים והמשוררים בימי-הביניים, חי את מיטב חייו בספרד ובה נפטר, בקירוב בשנת ה' אלפים תת"י (1050). בכתב-יד אחד נמצא שמו כתוב עליו: "התחכם הגדול והפלוסוף... וכבוד מנוחת קבורתו באוקניא בגליל ספרד העליון, תנצב"ה"¹. ר' גדליה בן יחיא מספר עליו, שחי בעיר סרגוסה ונפטר בעיר ולנסיה, אשר בספרד. והוא מספר אגדה על מותו: "וקבלתי מחכמי הדור שתוגר אחד לבש קנאה מרוב חכמתו והרגו וקברו בגן שלו אצל אילן תאנה. והתאנה חנטה פגיה קודם זמנו ועשה תאנים גדולים ויפים מאד ויתמתו עם הארץ וישמע גם המלך ויתמה וישאל לתוגר איך החכים על האילן להקדים פירותיו כל כך, ונאלם. אמנם המלך הפציר בו ולא הודה מאומה. ויצו המלך להנתן לו יסורים עד שיודה מה עשה לאילן — ולבסוף הודה איך הרג ליהודי וקברו אצל התאנה"²...

בימי-הביניים הראו את קברו של ר' שלמה בן גבירול בכפר הערבי כבול השוכן בסביבות עכו, בגבול הרי הגליל התחתון, שבו הראו גם את קבריהם של רבי יהודה הלוי ור' אברהם אבן עזרא (עיין בפרקים הקודמים).

בעל 'יחוס האבות והנביאים', משנת רצ"ו (1537), מספר על קבריהם של שני הראשונים ומצרף אליהם את "שלמה הקטן וצ"ל" וזהו כידוע כנויו של ר' שלמה בן גבירול, כך הוא חותם גם על קצת משיריו³.

באגרת 'יחוס הצדיקים' מסופר על הכפר כבול: "שם קבורים ר' אברהם בן עזרא ור' שלמה בן גבירול בעל האזהרות". גם באגרת שנשלחה בשנת תק"ז (1747) מהארץ ובה דברי תעמולה לחידוש הישוב היהודי בכפר-סיף, מזכיר הכותב את הקברים הקדושים הזרועים בסביבה, ובזה הוא רוצה לעורר את רגשות היהודים אליה. הוא מזכיר שם גם את קברו של הרב ר' שלמה בן גבירול, מבלי להביא את שם מקום הקבר. והוא בודאי ככול הנמצאת דרומה מכפר-סיף זו⁴. תלמידו של רבי חיים בן-עטר מספר על ביקורו, בשנת תק"ב (1742) בכפר כבול ועל קבריה הקדושים: "ועלינו למערה שבה קבורים ר' אברהם אבן עזרא ור"ש בן גבירול שעשה אזהרות, והם מכובדים הרבה בעניי הגויים, בנין מפואר, וישבנו גם שם בתפילות ובתחנונים בעד עמו ישראל".

1. J. M. Sacks, Die religiöse Poesie d. Juden in Spanien, 1845, p. 245; שמוחני.
 רבי שלמה בן גבירול: התקופה, י' תרפ"א, עמ' 221. 2. ר' גדליה בן יחיא, שלשלת הקבלה.
 3. אמנם יש סברה ששלמה הקטן הוא שלמה צרפתי, שנקרא גם הקטן (בצרפתית: פטיט), חי בעכו, במאה השלוש-עשרה וידוע בהתנגדותו החריפה לתורת הרמב"ם.
 4. האגרת נדפסה לראשונה, כנראה, בשנת תק"ח (עיין בביבליוגראפיה).